

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЕКОЛОГІЇ КАРПАТ

МЕТОДИКА ВЕДЕННЯ ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ

За редакцією О.О. Кагала, Н.М. Сичак

Львів – 2022

Методика ведення Червоної книги України. Рослинний світ – вищі рослини / Ред. О.О. Кагало, Н.М. Сичак. [Кол. авторів: Кагало О.О., Сичак Н.М., Данилик І.М. Андрєєва О.О., Беднарська І.О., Дорошенко К.В., Коплик О.П., Колодій В.А., Паньків Н.Є., Реслер І.Я., Савка Г.С., Скібіцька Н.В.]. – Львів: Простір-М, 2022. – 140 с.

ISBN 978-617-8055-58-5

Обґрунтовані пропозиції щодо розробки нової концепції Червоної книги України з урахуванням регіональних підходів і регіональної оцінки ступеня загрози видам, що підлягають охороні. Здійснено аналіз чинного законодавства України та обґрунтовані конкретні пропозиції щодо змін у відповідних законах. Обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення критеріїв вибору видів для подальшого уточнення списку таксонів Червоної книги України та методика моніторингу популяцій видів, включених до Червоної книги України. Підготована сіткова карта за зразком карти, що використовується для картування флори Середньої Європи (рівностороння растрова сітка), здійснено екстраполяцію кодування квадратів сітки на територію України. Обґрунтовані пропозиції щодо формування бази даних про поширення й стан популяцій видів рослин, включених до Червоної книги. Наведені списки критичних щодо ступені вивченості таксономічного статусу, стану популяцій та еколого-ценотичних особливостей видів судинних рослин, включених до Червоної книги України.

Для ботаніків, спеціалістів у галузі охорони природи, працівників установ природно-заповідного фонду, держаних службовців системи Мінприроди України, студентів біологічних спеціальностей.

Methodology of maintaining the Red Book of Ukraine. The plant world - higher plants / Ed. O.O. Kagalo, N.M. Sychak [Col. authors: Kagalo A.A., Sytschak N.N., Danylyk I.M. Andrieieva O.O., Bednarska I.O., Doroshenko K.V., Kopyk O.P., Kolodiy V.A., Pankiv N.E., Resler I.Ya., Savka G.S., Skibitska N.V. et ctr.]. – Lviv: Prostir-M, 2022. – 140 p.

The new concept of the Red Book of Ukraine is substantiated, taking into account international, national and regional approaches and assessment of the degree of threat to species subject to protection. An analysis of the current legislation of Ukraine and substantiated specific proposals for changes in the relevant laws were made. Reasoned proposals for improving the criteria for the selection of species for further clarification of the list of taxa of the Red Book of Ukraine and the methodology for monitoring populations of species included in the Red Book of Ukraine. A grid map was prepared based on the sample of the map used for mapping the flora of Central Europe (equilateral raster grid), the coding of grid squares was extrapolated to the territory of Ukraine. Reasoned proposals for the formation of a database on the distribution and state of populations of plant species included in the Red Book. Lists critical to the degree of study of the taxonomic status, state of populations, and ecological and coenotic features of vascular plant species included in the Red Book of Ukraine are given.

For botanists, specialists in the nature conservation, employees of nature conservation fund institutions, employees of the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine, students of biological specialties.

Колектив авторів:

О.О. Кагало, Н.М. Сичак, І.М. Данилик, О.О. Андрєєва, І.О. Беднарська, К.В. Дорошенко, О.П. Коплик, В.А. Колодій, Н.Є. Паньків, І.Я. Реслер, Г.С. Савка, Н.В. Скібіцька

Рецензенти:

чл.-кор. НАН України, д.б.н., проф. С.Л. Мосякін, д.б.н., проф. І.Я. Капрусь

Рекомендовано до друку

Вченою радою Інституту екології Карпат НАН України

ISBN 978-617-8055-58-5

© Інститут екології Карпат НАН України, 2022

© Колектив авторів, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
1. ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО РОЗРОБКИ НОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ (або КОНЦЕПЦІЯ ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ – ПОГЛЯД З ПОЗИЦІЙ ДОСВІДУ ТРЕТЬОГО ВИДАННЯ (О.О. Кагало)	7
2. АНАЛІЗ ПРАВОВИХ ЗАСАД РОЗВИТКУ ПРИРОДООХОРОНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В АСПЕКТІ АДАПТАЦІЇ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОСОЮЗУ (стосовно проблем функціонування Червоної Книги України) (О.О. Кагало).....	15
2.1. Передумови доцільності адаптації природоохоронного законодавства України до законодавства Євросоюзу	15
2.2. Структура нормативно-правового поля України	22
2.3. Закон України «Про Червону книгу України»	24
3. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ КРИТЕРІЇВ ВИБОРУ ВИДІВ ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО УТОЧНЕННЯ СПИСКУ ТАКСОНІВ ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ (О.О. Кагало, Н.М. Сичак, І.М. Данилик, І.Я. Реслер, О.О. Андрєєва)	31
3.1. Пропозиції щодо структури інформації про вид, включений до Червоної книги України (для перспективного формування відповідної комплексної бази даних).....	31
3.2. Перший блок інформації. Загальна інформація про вид (нарис Червоної книги) на прикладі довільно взятого виду з Червоної книги України (рослинний світ) (2009).....	32
4. ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО ФОРМУВАННЯ БАЗИ ДАНИХ ПРО ПОШИРЕННЯ Й СТАН ПОПУЛЯЦІЙ ВИДІВ РОСЛИН, УКЛЮЧЕНИХ ДО ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ	39
4.1. Другий блок інформації. Інформація про поширення виду в Україні (О.О. Кагало, Н.М. Сичак).....	39
5. ПІДГОТОВКА СІТКОВОЇ КАРТИ ЗА ЗРАЗКОМ КАРТИ, ЩО ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ ДЛЯ КАРТУВАННЯ ФЛОРИ СЕРЕДНЬОЇ ЄВРОПИ (РІВНОСТОРОННЯ РАСТРОВА СІТКА). ЕКСТРАПОЛЯЦІЯ КОДУВАННЯ КВАДРАТІВ СІТКИ НА ВСЮ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ (О.О. Кагало, Н.М. Сичак, Г.С. Савка).....	48
6. ОБҐРУНТУВАННЯ МЕТОДИКИ МОНІТОРИНГУ ПОПУЛЯЦІЙ ВИДІВ, УКЛЮЧЕНИХ ДО ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ	61
6.1. Огляд сучасних загальноприйнятих підходів і принципів вивчення та аналізу стану природних популяцій видів судинних рослин (О.О. Кагало, Н.С. Паньків, О.О. Андрєєва, І.О. Беднарська, К.В. Дорошенко)	61
6.2. Третій блок інформації. Інформація про стан популяцій виду в Україні (О.О. Кагало, І.М. Данилик, І.О. Беднарська, К.В. Дорошенко)	73

6.3. Параметри моніторингу стану популяцій (О.О. Кагало, І.М. Данилик, І.О. Беднарська, К.В. Дорошенко, Н.Є. Паньків, Н.В. Скібіцька).....	74
6.4. Приклад інтегральної оцінки найінформативніших показників популяції для експрес-оцінки їх стану на прикладі трьох біоморф (О.О. Кагало, Н.В. Скібіцька).....	78
6.5. Біоморфи видів рослин Червоної книги України (2009) як основа подальшого обґрунтування вибору інтегральних параметрів для оцінки стану популяцій (О.О. Кагало).....	80
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	104
ДОДАТОК 1. Зразки описів видів з урахуванням запропонованих вимог (О.О. Кагало, І.О. Беднарська, І.М. Данилик, Я.П. Дідух)	108
ДОДАТОК 2. Список видів судинних рослин, уключених до Червоної книги України, що наявні у мажах західних регіонів України (Закарпатської рівнини, Карпат, Волино-Поділля, Західного Полісся) (Н.М. Сичак, О.О. Кагало)	118